

יצחק למדן - בן חמישים

זבת אותו אף לרגע. גם בימי חדות ונצחון אינו שוכח, כי עדיין הבטחון מאתנו והלאה. מחמיר הוא. בצל שמאי נקרא אחד משיריו, ובו הוא אומר בהתחלה:

לבי לב הילד היה עם בית הלל
אבל לבסוף הוא מסיים:
תנני ואוסיף שבת בצל קורח,
שמאי

למדן אמנם בעיקרו משורר, אבל איננו רק משורר. הוא גם כותב כל השנים בשאלות הזמן ותמיד בלי משוא פנים. לא כל איש ולא כל זרם יסכים לשביל הזהב שלו, אבל הוא בחר לו לא שביל נוח ביותר. גם כשהוא מוחך בקורת על קיצונים איננו זורק שקוצים עליהם, ועל כך הוא נסגע על ידי קיצונים שכנגד. על התפקיד שמילא לא רק בכתיבה אלא גם בפעולה להבאת הסכם עם ה"סור" שים" לפני הכרזת המדינה עוד לא הגיעה השעה לספר.

והוא עורך, המקיים זה חמש עשרה שנה במה משלו, הירחון "גליונות", שבו הופיעו שמות חדשים בכמות מאין כמוה בבמה אחת, ובין השמות גם כאלה שהצטיינו במשך הזמן. הוא שנוא על אסכולות מסוימות מפני שאינו - עובד עבודה זרה ואינו סוגד לעגלים.

ובזמן האחרון, כשהוא עורך את שבועון הסופרים "דורות" נעשה מטרה לחצי תעמולה מאורגנת, המוצאת פסול בעמדתו הבלתי מפלגתית והלאומית ללא סטיה. אפשר להאשים את "דורות" בזהירות יתירה אבל לא בויתור על עקרונות בפרוטקציה סיעתית.

לא ברעם ורעש דרכו. אבל עינו פקוחה על ליקויי הדור, ביחוד בשדה התרבות והספרות. זכורה הופעתו בתור כחה על דחיקת רגלי הסופר העבדי במדינה, שהשמיע בקבלת פנים לשני ניאור בבואו לארץ. בנסבות שלנו זהו אומץ לב.

הוא מדייק בניבו בשיר ובפרוזה. נקי הדעת בצורת העריכה. נמנע מלשבוץ דברים במלים תוספות גנובות ממלונים ושדופות תוכן. איננו מתימר להיות צעיר ואיננו מתגדר בתגא של סופר מופת, אם כי הוא אחד מאבות השירה העברית החדשה, הארצישראלית.

יובל החמשים הוא היובל האמתי ובו יבורך בעל היובל במשנה מרץ, במשנה אומץ לב, בפחות זהירות. תקופה חדשה באה. והוא, שהתאבל על חורבן הגולה, זכאי יותר מאחרים לשמחה בשמחת הגאולה. הוא, הסלח והמקונן, עוד יהיה כגור לשירת הגאולה.

המשורר יצחק למדן הוא אחד מראשי המדברים בספרות העברית בין שתי מלחמות העולם - בתקופה, שבה הפכה הספרות העברית להיות ארצישראלית. עדיין לא הוערכה כל צרכה העובדה, שהספרות העברית היתה החלוץ הראשון אחרי הצהרת באלסור, שהעבירה את מרכזה, את ראשה ורובה, מנינה ובנינה לארץ ישראל. ובמהפכה זו, בעקירה והנחה זו, מילא למדן תפקיד בל ימחה.

לא יחיד היה בראשיתו בתפקיד זה, על אחת כמה וכמה בהמשכו, אבל היום ידובר עליו. גם זכות מיוחדת לו. "בצמצו ניכר האמן", ולמדן מצטמצם מאז ועד היום בשירה לארץ מית, ציונית, צבורית. שליח צבור הוא. לעולם לא יתפלל ביחידות. הוא בגר בשעת הרת עולם ולמד, שלא חשור בה רשות היחיד, כי העם הוא הכל. השתמשתי במונח "יתפלל", ואין זה מקרה. כל שירתו תפלה היא, ולא סתם תפלה, אלא תפלה לימים נוראים, כי בימים נוראים היתה עליו רוח השירה ונתנה בו את אותותיה לתמיד. וגם נוספו שוב ימים נוראים כהנה וכהנה ויותר מהנה.

אפשר להגדיר את למדן כ"סלח" בין הפייטנים בימי הביניים שלנו. כלומר, כמחבר סליחות וקינות. כזהו טיב שירתו. זהו כלי הזמר שלו בתור מורת הארצישראלית של ספרותנו. לא קול ענות גבורה, אבל גם לא קול ענות חלושה. הכרה אכזרית ברע, אבל אמונה איתנה באין ברירה. "במעלה עקרבים" נקרא קובץ שיריו, זאת אומרת - אמנם דרך עקרים, אבל מעלה, מעלה.

למדן נתפרסם לראשונה על ידי הפואמה שלו "מסדה", שזכתה לכמה מהדורות והיא עד היום חביבה על קהל הקוראים ונלמדת בבתי ספר. היא גלעד לשואת אוקריינה אחרי מלחמת העולם הראשונה, שחשבנו כי היא פרשה אחרונה בספר הדמעות שלנו. הסיסמאות "לא נותקה עוד השלשלת", "עוד נמשכת השלשלת" עברו מפואמה זו להיות נכס הנוער והעם מאז ועד היום.

והשם "מסדה", הלקוח מן הפרק האחרון למאבק החירות עם חורבן הבית השני, מסמל אף הוא את ה"אין ברירה", את ההרגשה, כי כאן בארץ המעוז האחרון. זה היה השיר אחרי פטלורה וערכו קיים עד היום, גם אחרי נצחוננו.

לשוא נחפש בשירי למדן נושאי אהבה וטבע. איך ישיר אהבה וטבע בדור לא רוחם ולא נוחם זה. כה יאמר בשירו "המשורר".

ובדממת האין ידע אשר שחה עליו ידע רק אחת עוד: את נפשו לא ידע

רבים געגועיו למשכנות ישראל התמימים שהוא זוכר מילדותו ופקד אותם פעם גם צבגרותו. עדיין מצא אותם על תלם, אם כי סגומים. אבל לבו אמר לו, בשנת תרצ"א, עשור לפני החורבן:

כבד הגות אקשיב פה לנכאי סיום של פרק רב דפים בטפר ישראל הוא שר בהתרסקות על "אלגיות עבריות", מתפעל מירמיהו ויחזקאל ויונה:

הה, אלגיה עברית, ככנורו של דוד מעל לראשי את תלויה בכל עת - ושוב בלויתתה אני יוצא לארוח חבצלות שחורות בפרדסי הבכא מכל הפרחים בעולם הוא רואה רק חבצלות שחורות. אין החרדה ער